

Ny videreuddannelse for undervisere i dansk som andetsprog på vej, men hvorfor egentlig?

For Lars Løkke Rasmussens VLAk-regering er selvforsørgelse en vigtig målsætning for integrationen. Allerede i 2016 igangsattes således en række initiativer, som skulle føre til et bedre overblik over flygtninge og familiesammenførtes kvalifikationer og kompetencer, så denne gruppe hurtigere kunne komme i enten uddannelse eller arbejde. Ét sted at forbedre indsatsen var at se på, om man fik nok for pengene på danskuddannelsen på sprogcentre. Det lå i tråd med andre borgerlige initiativer, hvor man forsøgte at finde spare- og effektiviseringsmuligheder i det offentlige.

I mere end et år har den etårige videreuddannelse, som er det obligatoriske grundlag for at undervise voksne i dansk som andetsprog, derfor befundet sig i et limbo. Igangværende og nystartede studerende på DAV (uddannelsen til underviser i dansk som fremmed- og andetsprog for voksne) og masteruddannelserne spørger bekymret til nytten af at påbegynde eller fuldføre en uddannelse, hvis fremtid er uvis.

Jeg vil i denne artikel forsøge at belyse den politiske historie bag de forandringer, som er på vej for den nuværende uddannelse, og jeg vil forsøge at beskrive et muligt scenarie ud fra den igangværende proces.

JUNI SÖDERBERG ARNFAST

Ph.d., lektor
Københavns Universitet
arnfast@hum.ku.dk

Trepartsaftalen

I februar 2016 havde Integrationsministeriet (UIM) de første analyser af flygtnings kompetencer klar, og samme måned indgik regeringen en trepartsaftale med LO og Dansk Arbejdsgiverforening med henblik på at få op mod halvdelen af flygtninge og familiesammenførte i arbejde eller IGU-forløb (integrationsgrunduddannelsesforløb). Det mål skulle bl.a. opnås ved at gøre danskundervisningen mere arbejdsmarkedsrettet og koordinere sprogundervisning og den virksomhedsrettede indsats. Regeringen og arbejdsmarkedets parter blev derfor enige om følgende:

14. Danskundervisningens indhold og tilrettelæggelse moderniseres og gøres mere arbejdsmarkedsrettet, så flygtninge og familiesammenførte får de nødvendige almene og faglige danskundskaber, der understøtter de grundlæggende sproglige krav i job og samtidig så vidt muligt tager højde for, at flygtningene vil skulle varetage mange forskellige jobfunktioner. Samtidig er det væsentligt for integrationen, at flygtningen også tilegner sig sproglige kompetencer, der giver grundlag for at deltage bredt i det danske samfund. (Trepartsaftale om arbejdsmarkedsintegration 2016)

Der var ligeledes en fælles forståelse mellem parterne om, at virksomhederne selv skulle have mulighed for at tilrettelægge danskundervisning og dermed påtage sig en rolle i den integrationsopgave, regeringen ville have løst. Ud fra et undervisningssynspunkt var der lagt op til en mere kompleks opgave end den traditionelle undervisning, og der var ikke mindst lagt op til en anden form for koordinering af undervisning og beskæftigelse end hidtil. Sprogcentrenes undervisere ville dermed stå over for en ny og anderledes krævende opgave, som ville rykke især de første moduler af danskundervisningen ud af det vante klasserum. Regering og erhvervsliv formulerede det vagt som, at ”danskundervisningen skulle moderniseres”. Hvem der skulle løfte denne nye opgave og ikke mindst hvordan, var uførtalt.

KORA's og Deloitte's rapporter

I sommeren 2016 udgav KORA (Det Nationale Institut for Kommuner og Regioners Analyse og Forskning) rapporten *Benchmarking og effektivitet af danskuddannelse for udlændinge*, som skulle anvise besparelses- og effektiviseringsområder inden for danskuddannelsesområdet for voksne udlændinge. KORA mente med sine analyser at

kunne påvise, at nogle kommuner ville have kunnet spare 20 pct. af udgifterne til danskundervisning, hvis de havde været lige så effektive som de mest effektive sprogcentre i undersøgelsesperioden 2008-2013.

I november leverede konsulentfirmaet Deloitte rapporten *Analyse af Danskuddannelser til voksne udlændinge* til UIM. Rapporten var skrevet på baggrund af et af kernepunkterne i trepartsaftalen, nemlig at “undervisning i dansk ikke måtte stå i vejen for, at flygtninge og familiesammenførte udlændinge kom i beskæftigelse og virksomhedsrettet indsats” samt ønsket om at “modernisere danskundervisningen”. Den indeholdt forslag til, hvordan danskundervisningen kunne gøres mere beskæftigelsesrettet og effektiv, og præsenterede en række anbefalinger. Konsulentfirmaet foreslog bl.a. “fleksibel tilrettelæggelse” af undervisningen, så der kunne etableres hold på tværs af de forskellige danskuddannelser. I rapportens 11. forslag lød det:

Med henblik på at styrke en fleksibel tilrettelæggelse foreslås det, at kravet til undervisernes sproglige overbygning bortfalder. Det vil give udbyderne adgang til at anvende en mere alsidig underviserkreds, for eksempel undervisere med særlige pædagogiske kompetencer.

Begrundelsen for dette forslag var:

Analysen viser, at der ikke er en klar sammenhæng mellem undervisernes overbygningsuddannelse, og hvor hurtigt kursisterne er til at bestå modulerne. Ved at fjerne kravet om den sproglige overbygning styrkes udbydernes fleksibilitet i tilrettelæggelsen. (Deloitte 2016)

Det er altså her, idéen om at ændre i videreuddannelsen (som rapporten fejlagtigt betegnede som en “overbygningsuddannelse”) for første gang præsenteres, hvilket sker som et resultat af bl.a. en analyse af sammenhængen mellem kursisternes modulgennemførelsestid sammenlignet med læreres uddannelse. Deloitte anslog, at en mere fleksibel brug af undervisningskompetencer samt et bortfald af kravet om tillægsuddannelse kunne give en besparelse på 55 mio. kr.

‘Pædagogikumdiplomuddannelse’

Idéen fængede i ministeriet, og i oplægget til PSO-aftalen, der blev indgået i november 2016, spøjte idéen om sprogundervisere uden særlige kompetencer eller forudsætninger for at undervise i dansk

som andetsprog stadig i afsnittet “Mere virksomhedsrettet danskuddannelse til voksne udlændinge”. Kun fordi man i De Danske Sprogcentre havde øret tæt på de ministerielle vandrør, lykkedes det at fastholde et kompetencekrav til underviserne på et halvt års ‘pædagogikumdiplomuddannelse’ – altså en halvering af eksisterende krav til videreuddannelse.

Igennem foråret 2017 var det nye lovforslag om danskuddannelse for voksne udlændinge i høring, og en række centrale aktører inden for praksisfeltet udtrykte stor bekymring for den forringelse af videreuddannelsen, der blev lagt op til. Ministeriet bagatelliserede og afviste i høringsnotatet disse bekymringer (Høringsnotat om L175, 2017), og forslaget blev vedtaget i maj 2017.

Med i lovforslaget er nu indføjet grundridsene til omfanget af den videreuddannelse, som dansklærerne fremover skal have, og som en ministeriel arbejdsgruppe med deltagelse fra UIM, UVM, Uddannelses- og Forskningsministeriet, Styrelsen for International Rekruttering og Integration (SIRI), De Danske Sprogcentre, professionshøjskoler og universiteter skal formulere rammerne for.

Flere grunde til bekymring

Der er flere elementer i processen omkring nedskæringen af videreuddannelsen, der vækker bekymring. Hvilket grundlag har udlændinge- og integrationsministeren egentlig for at tage så drastisk et skridt som en nedskæring af kompetencekravene i en situation, hvor der er brug for styrkede kompetencer for at løfte opgaven – andet end en konsulentrapport, som er udarbejdet uden medvirken af fagfolk med særlig indsigt i danskundervisning for voksne udlændinge?

For det første er grundlaget for at ændre på den videreuddannelse, som det har taget fagfeltet over tredive år at opbygge, problematisk. Fra en tid, hvor man kunne nøjes med et kort kursus for at kunne kalde sig indvandrerlærere, har fagområdet fra midten af 1980’erne etableret sig solidt som et område, der har budt på en grundig videreuddannelse, som bygger bro mellem faglig viden, didaktik og pædagogik. Siden 1999 har vi haft et krav om en etårig videreuddannelse. Det har løftet det faglige niveau markant på landets sprogcentre til gavn for kursisterne. Dette faglige grundlag hiver Deloitte-rapporten tæppet væk under uden at have særlig indsigt i sammenhængen mellem faglighed, lærerkvalifikationer og kursisters læring. Det hævdes f.eks., at der er en sammenhæng mellem lærerkvalifikationer og kursisters gennemførelsestid pr. modul, til trods for at det ikke er underviseren, som bestemmer, hvor mange

timer et modul i danskuddannelsen skal tildeles – det er noget, der aftales mellem sprogcentre og kommuner. Men fordi konsulentfirmaets opgave var at anvise effektiviseringsmuligheder på området, blev nogle få sprogcentres kritiske bemærkninger om manglende oplevelse af sammenhæng mellem lærerkvalifikationer og undervisningseffekt blæst op, så det kom til at fremstå som et universelt og veldokumenteret faktum. Den tolkning af data og sammenhænge ville studerende på uddannelserne dumpe på, hvis de havde formuleret noget lignende.

For det andet kan man undre sig over, at UIM ikke på noget tidspunkt har henvendt sig til de uddannelsessteder, hvor de eksisterende DAV- og masteruddannelser udbydes. En dialog med universiteterne og sprogcentre kunne have været en vej til en reform af de eksisterende uddannelser, så de bedre kunne ruste sproglærerne til at opfylde de politiske målsætninger. Særligt bekymrende synes ændringerne, når man tager i betragtning, at de først og fremmest er udtænkt for at få op mod halvdelen af flygtninge og familiesammenførte (de såkaldte I-kursister) hurtigere ud på arbejdsmarkedet. I-kursisterne udgør ca. en fjerdedel af alle nytilkomne borgere i Danmark. Resten, S-kursisterne, er i Danmark i forbindelse med arbejde, studier eller ændrede familieforhold, og deres – og deres underviseres – kvalifikationer rammes også af den forkortede videreuddannelse.

Med den markante uklarhed i signalerne om uddannelsen af undervisere i forbindelse med ændringerne af danskuddannelsesloven, den manglende dialog med fagfeltet og en yderst problematisk konsulentrapport kan man få den mistanke, at ændringerne i uddannelsen er et udtryk for en ideologisk funderet tilgang til området.

Samtidig kan man få en anden mistanke, nemlig, at UIM har forestillet sig, at enhver dansktalende på en virksomhed ville kunne undervise i dansk, og at (dele af) erhvervslivet var enige. I hvert fald var det et standpunkt, som blev forfægtet af en jobkonsulent på ELAINE-konferencen i november 2016. Her blev det frejdigt hævdet, at kunne en flygtning blot lære det nødvendige sprog til at klare sig på den lokale fiskefabrik, så var alt godt. Og var man i arbejde, var regeringens målsætning nået. Argumentet er både fejlagtigt og uprofessionelt og afslører en manglende viden om eller måske endda despekt for den faglighed, der ligger bag danskundervisning af voksne udlændinge. Ikke desto mindre er det en holdning, som tilsyneladende har en vis udbredelse. Man kan frygte, at hele forløbet omkring den ændrede videreuddannelse først og fremmest har været styret af en tilgang til integrations- og danskuddannelsesområ-

det, hvor den politiske signalværdi er væsentligere end faglig dialog og gennemtænkte reformer.

Vigtigt at fastholde et fagligt fundament

Man kan håbe på, at UIM's arbejdsgruppe kan afbøde den afmontering af den særlige faglighed i dansk som andetsprog, som har karakteriseret området i 20 år. Repræsentanterne fra praksis- og fagfeltet lyder til at have været enige om at fastholde et fagligt fundament for videreuddannelsen, som tager højde for andet og mere end blot et teoretisk og praktisk pædagogisk grundlag for at undervise i dansk som andetsprog. Det var ellers det udgangspunkt, UIM tog, og som kom til udtryk i, at man betegnede den nye videreuddannelse 'pædagogikum'. Men pædagogikum er ikke i sig selv en faglig uddannelse, som kan sammenlignes med eller erstatte det faglige grundlag, som hidtidige undervisere med den etårige videreuddannelse har. Selv med en halveret uddannelseslængde er der behov for, at fremtidens undervisere har viden om, *hvordan* man lærer et andetsprog, og *hvordan* man beskriver indlærersprog for derigennem at kunne tilrettelægge et pædagogisk og fagligt velgennemtænkt forløb.

Arbejdsgruppen har afsluttet sin møderække i sensommeren 2017, men selve den ministerielle udformning af bekendtgørelsen om den nye læreruddannelse venter vi stadig på. Man kan kun håbe, at arbejdsgruppens anbefalinger forhindrer ministeriet i at smide barnet ud med badevandet, sådan som det oprindelige udspil lagde op til.

Litteratur

Analyse af danskuddannelse til voksne udlændinge. Deloitte-rapport, november 2016. <http://uim.dk/publikationer/analyse-af-danskuddannelse-til-voksne-udlaendinge-mfl>

Benchmarking og effektivitet af danskuddannelse for udlændinge. KORA-rapport, juni 2016. <http://www.kora.dk/udgivelser/udgivelse/i13034/Benchmarking-og-effektivitet-af-danskuddannelse-for-udlaendinge>

Høringsnotat om L175. Udlændinge- og Integrationsudvalget 2016-17, L 175 Bilag 1, Offentligt, marts 2017. <http://www.ft.dk/samling/20161/lovforslag/l175/bilag/1/1739654.pdf>

Trepartsaftale om arbejdsmarkedsintegration, februar 2016. <http://uim.dk/file/nyheder-2016/trepartsaftale-om-arbejdsmarkedsintegration.pdf>